

DOUĂ PLĂCI DE LA DROBETA REPREZENTÂND CAVALERII DANUBIENI

Încă din 1958 reluarea săpăturilor de la castrul Drobeta a prilejuit descoperirea unui relief al cavalerilor danubieni. Continuarea săpăturilor avea să aducă, în 1963, descoperirea a încă două fragmente de monument de același gen, găsite ambele în *retentura sinistra*, în pământul recent depus, pe locul unei săpături mai vechi a profesorului Alexandru Bărcăcilă.

1. Primul relief, executat pe o placă de plumb prin stanțare, este împărțit în patru registre și măsoară 8 cm înălțime și 3,6 cm lățime. Nu se păstrează decît jumătatea din dreapta a plăcii. Registrul superior, care împrumută forma triunghiulară a unui fronton delimitat de două linii reliefate, simple, era probabil compus simetric. În colțul din dreapta se distinge un șarpe, iar aproape de ruptură bustul radiat al soarelui. Urmău probabil bustul lunii și al doilea șarpe. În registrul central, de formă aproximativ dreptunghiulară, mărginit de o bară groasă relativ lătită la partea superioară, ca și cînd ar sugera o coloană cu un capitel, se păstrează imaginea unui cavaler cu mantia fluturîndă, schematic redată și cu bonetă frigiană. Deasupra capului calului, luna. În continuare, afectată într-o oarecare măsură de ruptură, imaginea zeiței care ține calul de căpăstru¹. Registrul următor are forma unei *tabula ansata*. Se distinge, de la dreapta spre stînga, cele trei pîini, deasupra unei bare orizontale în relief, care ar putea fi corpul dușmanului pe care cavalerul îl calcă în picioare².

Asemenea inversări ale ordinei naturale a prezentării se mai întîlnesc pe tabletele de plumb, de exemplu la Romula, unde imediat sub picioarele calului este figurat șarpele și abia apoi corpul dușmanului învins³. Urmează altarul schematic redat și o imagine fragmentară întreruptă de fractura plăcii, care ar putea fi eventual tripiedul, dar care nu se poate desluși⁴.

Ultimul registru se prezintă ca o fișie dreptunghiulară în care se distinge, de la dreapta la stînga, leul (?) mergînd de la dreapta spre stînga, apoi o pasăre spre dreapta, mai degrabă un corb decît un cocoș, în sfîrșit din nou o imagine întreruptă și prea puțin clară⁵.

În ansamblu, piesa se distinge prin stilul rigid al figurilor și prin schematizarea foarte avansată a o serie de trăsături, cum ar fi, între altele, reprezentarea dușmanilor ca niște bare orizontale sau reprezentarea pîinilor ca niște cercuri. Maniera cu totul convențională a mișcării cailor sau tratarea în mici volume adesea liniare, lipsite de legătură, a unora dintre figuri, sînt toate caracteristici ce se regăsesc la mai toate plăcile de metal ale cavalerilor danubieni din Oltenia și îndeosebi de la Romula⁶. În ceea ce privește forma generală a tabletei, ea se deosebește de celelalte prin compunerea liniară a registrelor, reproducînd dispoziția

¹ D. Tudor, *I cavaleri Danubiani*, în *EDR*, VII, 1937, p. 189–356; VIII, 1938, p. 445–448; *OLR*, p. 299–301; *OmD*, p. 519–522; *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 333–362; V, 1961, p. 317–343; *Das Altertum* (Berlin), VIII, 1962, p. 234–243; *Corpus monumentorum religionis Equitum Danubiorum*, 3 vol., Amsterdam, 1968; N. Gostar, *Anuarul Institutului de istorie și arheologie*, Iași, II, 1965 [1966], p. 252; *ActaMN*, IV, p. 95; *RevMus*, 1968, nr. 2, p. 356.

² *EDR*, VII, p. 278 și 283.

³ *EDR*, VII, catalog, nr. 23, pl. II/1.

⁴ *EDR*, VII, p. 283 și 284.

⁵ *EDR*, VII, p. 258, 254 și 262.

⁶ *EDR*, VII, catalog, nr. 22, 23, 26, 27, 29, 30, 32.

Fig. 1. Placă de plumb, de la Drobeta.

tunica, îndoindu-se pe spinarea calului. Caii sînt înfățișați stînd, dar încordați, cu gîtul încovoiat. Botul și pieptul cailor acoperă o parte din trupul zeiței. Caii sînt înfățișați, ca și călăreții, în profil riguros, nefiind înfățișate toate membrele, ci numai de pe latura vizibilă a corpului. Coadă lungă e desenată sinuos¹⁰. Între coada și crupa calului la călărețul din dreapta apare o nouă proeminență, probabil indicația acolitului care-l urma pe jos¹¹. Porțiunea corespunzătoare de la cavalerul din stînga este deteriorată; nu se mai distinge nimic. Acest registru este separat de cel de jos de o bară în relief. Din registrul inferior se disting doar două proeminențe rotunde, turtite, probabil indicația capetelor a doi din grupul celor trei miști¹².

Lucrat în tehnica obișnuită a discurilor de marmură, relieful prezentat este caracterizat prin adîncirea conturilor cu profil în V, plecînd de la un singur plan, fără diferență de adîncime între fond și figuri. El prezintă numeroase asemănări în ceea ce privește tratarea figurilor, în primul rînd în vederea cailor, stînd, nu în mișcare, și în silueta zeiței, cu un disc de marmură provenind din Transilvania¹³.

generală a unei stele, schemă ce se întîlnește pe o serie de tablete de marmură din Moesia⁷, dar este mai rară în produsele panonice. Asemănarea ei pînă la identitate cu o piesă întreagă de la Orlea demonstrează că pentru ambele piese s-a folosit aceeași matriță și că avem de-a face cu un produs al unui atelier de la Dunărea de jos căruia îi aparțin probabil și tabletele amintite de la Romula, dar care, în cazul piesei noastre, a reproduș un model moesic și nu unul panonic⁸.

2. Al doilea relief este executat pe o placă de marmură, tot fragmentară. El măsoară 11,6 cm înălțime și 12,5 cm lățime. Nu se poate preciza dacă la origine a fost un disc sau o stelă cu marginea superioară arcuită, întrucît îi lipsește partea de jos. Se păstrează aproape integral registrul superior și o parte din registrul al doilea. Din pricina rupturii nu se poate preciza cîte registre avea. În registrul superior, care constituie și registrul principal al piesei, sînt reprezentate sus, imediat sub arc, simetric dispuse de axa plăcii, două proeminențe rotunde, turtite, figurînd probabil soarele și luna. Chiar pe axă, zeita reprezentată foarte schematic și cu draperia hitonului sugerată numai printr-o linie adîncită, care ar vrea să indice centura de sub sîni. În partea inferioară a costumului zeiței două bare horizontale par să indice mai degrabă masa rituală, căreia i-ar lipsi picioarele, decît detalii de draperie sau costum⁹. De o parte și de alta a zeiței, cei doi cavaleri cu barbă; ambii ridică mina dreaptă, respectiv stînga, îndoind-o din cot. Cel din dreapta poartă pe cap o bonetă frigiană, iar cel din stînga un coif conic cu apărătoare de ceafă. Se distinge pliul pe care-l face

⁷ G. Mihailov, *JGB*; T. Ivanov, *Abrittus*.

⁸ *EDR*, VII, catalog, nr. 26.

⁹ *EDR*, VII, catalog, nr. 19.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *EDR*, VII, p. 215-216.

¹² *EDR*, VII, p. 272-274.

¹³ *EDR*, VII, catalog, nr. 19, cf. nr. 55.

Fig. 2. Placă de marmură, de la Drobeta.

Tehnica aceasta, caracteristică pentru discurile și tabletele cavalerilor danubieni, este probabil de origine intracarpatică. În aceste condiții, relieful descris, ca de altfel și cel descoperit în 1958, apare ca piesă de import, produs al unui centru din podișul carpatic, deși, dacă ținem seama de factura mai îngrijită a celui mai vechi, nu neapărat al aceluiași atelier.

Cele două noi reliefuri ale cavalerilor danubieni atestă la Drobeta, odată mai mult, existența unui important centru de cult al acestor divinități sincretiste, probabil de origine locală.

M. DAVIDESCU—R. FLORESCU

DEUX TABLETTES DE DROBETA DES CHEVALIERS DANUBIENS

(Résumé)

Les auteurs présentent deux tablettes fragmentaires de „Chevaliers danubiens“ découvertes au cours du dégagement de la terre récemment déposée d'une ancienne fouille de Al. Bărcăcilă, dans la *retentura sinistra* du castellum romain de Drobeta.

Le premier des reliefs, exécuté sur une plaque de plomb (8×3,6 cm), était divisé en quatre registres verticales, présentant des analogies importantes avec une pièce de Orlea. Il y a des ressemblances assez remarquables surtout quant à la composition et l'iconographie.

D'après le style, à figures rigides, schématisme avancé, mouvement conventionnel, etc., le relief s'inscrit dans une certaine série de représentations similaires, fréquemment rencontrée en Olténie. Précisément par ce fait il pourrait être le produit d'un atelier local.

Le deuxième relief, disque ou stèle-tablette avec le bord supérieur arqué, en marbre (11,6×12,5 cm), était aussi divisé en registres. On peut encore en distinguer deux. Le relief plat, à modelée pauvre, le schématisme avancé des figures, la technique de la „taille“ de la pierre, sont des caractères spécifiques pour une série entière, dont on rencontre des exemplaires dans toute la Transylvanie du sud.

La pièce présente des ressemblances poussées jusqu'à l'identité avec un disque de Transylvanie. C'est pour ça qu'on lui attribue une origine locale.

On distingue donc deux séries de pièces, provenant des deux centres, toutes les deux situées en Dacie.

En rapportant les nouvelles découvertes à d'autres pièces connues auparavant on peut même avancer l'hypothèse de l'existence des plusieurs ateliers dans chacun de ces centres.